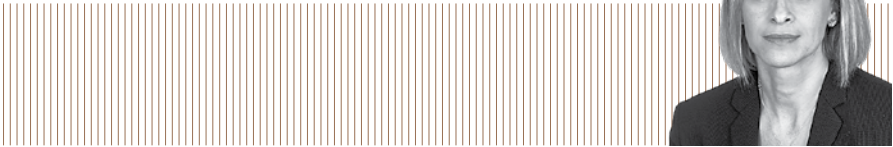

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Κωνσταντίνα Ε. Μπότσιου

Ο ένας πόλεμος μετά τον άλλον

Τελειώσε, όπως φαίνεται, ο πόλεμος ΗΠΑ - Ιράν. Σειρά έχει το άλλο μέτωπο στην περιοχή μας, το πιο επικίνδυνο για την παγκόσμια ειρήνη, της Ουκρανίας. Εδώ ισχύει η παροιμία: «φοβάται ο Γιάννης το θειό και το θειό τον Γιάννη». Τι εγγυήσεις δίνει η Ρωσία ότι δεν θα θελήσει να επεκταθεί και σε άλλες χώρες της Ευρώπης; ρωτά η Ευρωπαϊκή Ένωση. Και τι εγγυήσεις δίνει η Δύση ότι δεν θα συνεχίσει να στηρίζει την Ουκρανία στον πόλεμο εναντίον της Μόσχας; αναρωτιέται η Ρωσία. Οι ΗΠΑ έχουν καταφέρει το ακατόρθωτο: να εμφανίζονται ως διαμεσολαβητές μεταξύ ΝΑΤΟ - Ουκρανίας αφενός και Ρωσίας αφετέρου, ενώ όλοι γνωρίζουμε ότι ΝΑΤΟ ίσον ΗΠΑ.

Συνεπώς με την αρχή «πρώτος μεταξύ ίσων», ο προκάτοχος του Ντόναλντ Τραμπ στην προεδρία των ΗΠΑ, Τζο Μπάιντεν, στήριζε πρώτος την Ουκρανία εναντίον της Ρωσίας. Η Ρωσία ανέχεται τη στροφή Τραμπ, στον βαθμό που αναγνωρίζει τα ρωσικά ζωτικά συμφέροντα στις κατεχόμενες περιοχές της Ουκρανίας.

Πώς θα τελειώσει αυτός ο πόλεμος; Και οι δύο πλευρές έχουν κουραστεί. Η ανθρωπότητα θέλει να αποτρέψει την πυρηνικοποίηση του πολέμου, όπως έχει πολλάκις απειλήσει ο ρώσος πρόεδρος Βλαντίμιρ Πούτιν. Κάτι τέτοιο θα άλλαζε άρδην τα δεδομένα της διεθνούς τάξης πραγμάτων. Να δούμε ένα σενάριο, ίσως το επικρατέστερο με όσα γνωρίζουμε: Οι ΗΠΑ δεν θα χρειάζονταν να απαντήσουν με πυρηνικά, εφόσον ασκούν πια πολιτική αποστασιοποίησης.

Το ΝΑΤΟ, όμως, θα κατέρρεε, μαζί του και το αφήγημα της δυτικής ενότητας. Στη συνέχεια θα ήμασταν αντιμέτωποι με τα εξής ζητήματα: την ενδυνάμωση της Ρωσίας έναντι της απροστάτευτης ΕΕ, στη συνέχεια τη στρατιωτικοποίηση της ΕΕ ή συγκεκριμένων χωρών για να αντιμετωπίσουν τη ρωσική απειλή, την παραίτηση από την ευημερία, τον πολιτικό φιλελευθερισμό και ουσιαστικά

την ειρηνική ευρωπαϊκή ενοποίηση, την ικανοποίηση της Κίνας και την ανάδυση μεσαίων δυνάμεων ως «σωτήρων», μεταξύ αυτών του Ιράν, της Τουρκίας, της Ινδίας κ.ά. και τις αντιδράσεις άλλων χωρών. Οι ΗΠΑ θα έπρεπε ξανά να ασχοληθούν με πολλά μέτωπα και όχι με τον πραγματικό τους «πονοκέφαλο», την Κίνα. Χώρες, όπως η Ελλάδα, με κομβική γεωπολιτική θέση, θα καλούνταν να διαλέξουν ανάμεσα σε ΕΕ και ΗΠΑ, δηλαδή μεταξύ δυτικών δυνάμεων, πράγμα που στο παρελθόν οδήγησε τη χώρα σε εμφύλιους.

Για να αποφευχθεί αυτό το ζοφερό σενάριο, στη σύνοδο G7 στο Εβιάν της Γαλλίας επεξεργάστηκαν τις προηγούμενες ημέρες οι ηγέτες των πλούσιων χωρών ένα σχέδιο τερματισμού του πολέμου.

Η πρόσκληση του προέδρου της Ουκρανίας Βολοντίμιρ Ζελένσκι προς τον ρώσο πρόεδρο για συνομιλίες στο περιθώριο της Συνόδου έπεσε στο κενό. Προφανώς, ο Πούτιν δεν θέλει να παρευρεθεί σε μία ύστατη προσπάθεια της ΕΕ να επαναφέρει τις ΗΠΑ στη ρότα υποστήριξης της Ουκρανίας και μάλιστα σε ένα φόρουμ από το οποίο η Ρωσία έχει αποκλειστεί από το 2014. Δεν φαίνεται στον ορίζοντα η προοπτική μιας συνθήκης. Ίσως υπάρχει έδαφος για μια ενδιάμεση συμφωνία κατάπαυσης του πυρός που θα αναγνωρίζει ρωσικά κατεχόμενα κατά το προηγούμενο των τουρκικών κατεχομένων στην Κύπρο, η οποία έγινε και μέλος της ΕΕ, παρότι δεν λύθηκε το πολιτικό πρόβλημα.

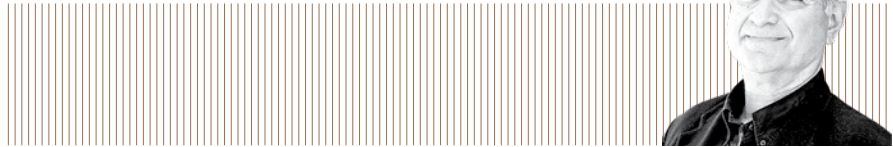
Το κλειδί είναι η στάση των ΗΠΑ. Όπως στον πόλεμο κατά του Ιράν. Είναι μια επίπτωση της Ιστορίας της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Η μόνη εγγύηση απέναντι στην προς δυσμάς επέκταση της Ρωσίας χωρίς ενδοευρωπαϊκές συγκρούσεις παραμένει η αμερικανική πυρηνική ομπρέλα στο ΝΑΤΟ. Επίσης, είναι συνέπεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Το ζητούμενο είναι να μη ζήσουμε - μάλλον δεν θα τον ζήσουμε καν με τα υφιστάμενα πυρηνικά όπλα - έναν Γ' Παγκόσμιο.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ

Περικλής Σ. Βαλλιάνος

Το πρόβλημα της μωρίας στην ελληνική πολιτική

Ο Μαρκούζε την είχε ονομάσει «καταπιεστική ανοχή» και ο Χάμπερμας «συστηματικά διαστρεβλωμένη επικοινωνία».

Πρόκειται για μια δημόσια σφαίρα όπου κάθε λογής απόψεις διακινούνται ελεύθερα, μέσα όμως από ισχυρούς υποκείμενους μηχανισμούς μόνο εκείνες αναδεικνύονται που ευνοούν το σύστημα εξουσίας. Επικρατεί μια κακοφωνία αντικρουόμενων λόγων που αντιπαράτιθενται βίαια, και θα έλεγε κανείς ότι αυτή είναι η δημοκρατία. Όμως εδώ *κανείς δεν ακούει τον άλλον*. Ο λόγος δεν προσπαθεί να πείσει έναν συνομιλητή ο οποίος θεωρείται ισοτίμος και δικαιούται ηθικού σεβασμού από μόνη την ανθρωπινή ιδιότητά του. Ο σκοπός αντίθετα είναι να βλάψει, ηθικά και φυσικά ακόμα, τον διαφωνούντα, να «καθαρίσεις» το πεδίο εξοντώνοντας αντιλήψεις - και τους φορείς τους - που δεν συμμορφώνονται με κάποιο «ιερό» δόγμα ιδεολογικό πρότυπο. Ετσι το ρητορικό τέχνασμα που επικρατεί είναι ο λεγόμενος λόγος *ad hominem*: η προσπάθεια να εξευτελιστεί *το πρόσωπο* του αντιφρονούντος με διάφορες πχηρές κατηγορίες (κλέφτης, διεφθαρμένος, παιδεραστής, φασίστας κ.ά.) και όχι να αντικρούσεις με λογικά επιχειρήματα ή/και εμπειρικά τεκμήρια τους ισχυρισμούς του. Όσο πιο αναπόδεικτες, ή και παντελώς ψευδείς, είναι οι κατηγορίες αυτές τόσο πιο αποτελεσματικά λειτουργούν. Πρόχει η σπύλωση, και μετά «ας τους να τρέχουν στα δικαστήρια» σύμφωνα με την αθάνατη ρήση ενός αριστοτέχνη της μεθόδου. Υπό τέτοιες συνθήκες απουσιάζουν οι προδιαγραφές για πραγματικά δημοκρατική επικοινωνία όπως τις ορίζει ο Χάμπερμας. Φαντάζομαι ότι σας θυμίζουν κάτι όλα αυτά από το σκηνικό που έχει διαμορφωθεί γύρω μας. Και οι πομπώδεις έπαινοι για τον προσφάτως εκλιπόντα Χάμπερμας στα δημόσια μέσα μας, όπου κατ'εξοχήν καλλιεργείται η «διαστρεβλωμένη επικοινωνία», αποδεικνύει πόσο τραγικά δόλια είναι η διαστρέβλωση που είχε διαγνώσει.

Ο καφενόβιος καρεκλορρήτορας που κωφεύει εξ επαγγέλματος στη λογική και στα εμπειρικά στοιχεία είναι η πεμπτουσία μιας παλαιότατης φιλοσοφικής απορίας, του «προβλήματος του άφρονος» ή του

«μωρού» (the fool) όπως αναδεικνύεται ιδιαίτερα στον Χομπς. Τι ακριβώς μπορούμε να κάνουμε με κάποιον που ισχυρίζεται ότι δύο και δύο κάνουν πέντε, ή με τον ήλιο να λάμπει επιμένει ότι είναι νύχτα; Εδώ φθάνει στο τέρμα της η λογική σκέψη - αλλά και η ίδια η γλώσσα. Αφρονες και μωροί υπάρχουν δύο ειδών. Υπάρχουν εκείνοι που κοιτάζουν κατὰματα το άσπρο και το λένε μαύρο. Πόσο θα προσπαθήσεις το αδύνατο, να τους αλλάξεις μυαλά; Αυτές είναι τελικά ψυχοπαθολογικές περιπτώσεις. Ο ιεροπολεμικός φανατισμός έχει ακρωτηριάσει την ικανότητα να συνδυάζουν και να συγκρίνουν νοήματα, αλλά και αυτή την ίδια την αντιληπτικότητα τους, *να βλέπουν* δηλαδή όπως κάθε κανονικός άνθρωπος αυτό που στέκεται μπροστά τους. Υπάρχουν και οι άλλοι, εκείνοι που έχουν κατασκευάσει κάποιο λογικοφανές επιχείρημα για να υποστηρίξουν το αντίθετο του πραγματικού. Τέτοιοι είναι στον Χομπς αυτοί που ισχυρίζονται ότι δεν υπάρχει δικαιοσύνη, και ότι είναι θεμιτό να παραβιάζει κανείς συμφωνίες (συμβόλαια) που έχει δημόσια συνάψει εάν αυτό εξυπηρετεί τα συμφέροντά του. Σ' αυτούς αντιπαραθέτει ο Χομπς το ισχυρότατο επιχείρημα ότι μέσα σε μία οργανωμένη κοινωνία ένας που συστηματικά παραβιάζει τα υποσχεμένα και συμφωνημένα, δηλαδή, βλάπτει τους άλλους, *δεν μπορεί να κρυφτεί* από τους πολλούς και θα αντιμετωπίσει τη δίκαιη βία του νόμου. Η αδικία αντιβαίνει στο ατομικό μας συμφέρον. Αυτή είναι μια εκκοσμηκευμένη εκδοχή, υπό τις συνθήκες της νεωτερικότητας, της ιδέας του Σωκράτη, ότι η αδικία είναι αθέλητη γιατί προέρχεται από άγνοια. Με αυτού του τύπου τους «μωρούς» έχει νόημα να συνομιλεί κανείς, διότι τελικά η συζήτηση επικαλείται το προσωπικό τους όφελος. Η ιδιότητα είναι για τον μωρό το άπαν. Αν, λ.χ., στην τουρκοφαγική αφροσύνη που επικρατεί στην κοινή γνώμη μας, και υποδαυλίζεται από κυνικούς και ανεύθυνους πολιτικούς, εξηγηθεί ότι η πολεμική σύγκρουση που είναι η κατάληξη μιας τέτοιας πολιτικής θα είναι υλική καταστροφή για τους υποστηρικτές της (όχι για τους επώνυμους, αλλά για τον απλό κόσμο) υπάρχει πιθανότητα συνετισμού.

Η μόνη εγγύηση απέναντι στην προς δυσμάς επέκταση της Ρωσίας παραμένει η αμερικανική πυρηνική ομπρέλα στο ΝΑΤΟ

Η κυρία Κωνσταντίνα Ε. Μπότσιου είναι καθηγήτρια Ιστορίας και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πειραιώς, γενική διευθύντρια του Συμβουλίου Διεθνών Σχέσεων.

Τι ακριβώς μπορούμε να κάνουμε με κάποιον που ισχυρίζεται ότι δύο και δύο κάνουν πέντε, ή με τον ήλιο να λάμπει επιμένει ότι είναι νύχτα;

Ο κ. Περικλής Σ. Βαλλιάνος είναι ομότιμος καθηγητής Πολιτικής Φιλοσοφίας στο ΕΚΠΑ.